

จิตอาสา การเห็นคุณค่าในตนเอง การสนับสนุนทางสังคม กับการมีส่วนร่วมในการ  
พัฒนาวัดให้มีอารยสถาปัตย์ของอาสาสมัคร ที่วัดพระพุทธแสงธรรม จังหวัดสระบุรี

## Volunteer Mind, Self Esteem, Social Support and Participation in Developing Universal Design of Volunteers at Wat

Phrabuddhasaengdham, Saraburi Province

ปิยาภรณ์ บุญประเสริฐ\* และ สุปาณี สนธิรัตน์

*Piyabhorn Boonprasert\* and Supanee Sontirat*

ภาควิชาจิตวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ 10900

Department of Psychology, Faculty of Social Sciences, Kasetsart University, Bangkok, 10900, Thailand

\* Corresponding author: Email: piyabhorn.b@gmail.com

(Received: August 27, 2020; Accepted: January 25, 2021)

**Abstract:** The objectives of this study were as follows; 1) To study the level of volunteer mind, self-esteem, social support and participation in developing universal design of volunteers at Wat Phrabuddhasaengdham, Saraburi province. Samples used in this research were 202 volunteers at Wat Phrabuddhasaengdham, Saraburi province selected by stratified random sampling. The research tool was questionnaires and data were analyzed by using computer package statistical program. The research methods were of descriptive research. The statistical procedures were percentage, mean, standard deviation, t-test, F-test (One Way ANOVA), LSD and Pearson's product moment correlation coefficient. The results of this research were; 1) volunteer mind, self esteem, social support and participation in developing universal design were at high level. 2) Volunteers at Wat Phrabuddhasaengdham, who differed in the number of years practicing in Dhamma had differences in participation in developing universal design with statistical significance at 0.001 and 3) volunteer mind, self-esteem, social support had positive correlation to participation in developing universal design with statistical significance at 0.001.

**Keywords:** volunteer mind, self esteem, universal design, volunteers

**บทคัดย่อ:** การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับจิตอาสา การเห็นคุณค่าในตนเอง การสนับสนุนทางสังคม กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาวัดให้มีอารยสถาปัตย์ของอาสาสมัคร ที่วัดพระพุทธแสงธรรม จังหวัดสระบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในระเบียบวิธีวิจัยเชิงพรรณนา คือ อาสาสมัครที่วัดพระพุทธแสงธรรม จังหวัดสระบุรี จำนวน 202 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test F-test การเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ผลการวิจัย พบว่า 1) จิตอาสา การเห็นคุณค่าในตนเอง การสนับสนุนทางสังคม กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาวัดให้มีอารยสถาปัตย์โดยรวมอยู่ในระดับสูง 2) อาสาสมัครที่มีจำนวนปีที่มาปฏิบัติธรรมที่วัดแตกต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาวัดให้มีอารยสถาปัตย์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 และ 3) จิตอาสา การเห็นคุณค่าในตนเอง การสนับสนุนทางสังคม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาวัดให้มีอารยสถาปัตย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

**คำสำคัญ:** จิตอาสา การเห็นคุณค่าในตนเอง อารยสถาปัตย์ อาสาสมัคร

## คำนำ

จากสถานการณ์การเพิ่มขึ้นของผู้สูงอายุในสังคมโลกและสังคมไทย ส่งผลให้คนในสังคมต้องปรับตัวให้ทันกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุที่มีแนวโน้มอยู่ลำพังคนเดียว จำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์อำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ และความปลอดภัยในการดำรงชีวิต เนื่องจากผู้สูงอายุมีการเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังเพิ่มมากขึ้น อาทิ เบาหวาน ความดันโลหิตสูง การมองเห็น และการเสื่อมของข้อต่าง ๆ ดังนั้นการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อรองรับผู้สูงอายุ โดยนำแนวคิดอารยสถาปัตย์ (universal design) ที่เกิดขึ้นเพื่อกำจัดอุปสรรคที่มีต่อผู้สูงอายุ และคนพิการ ให้มีโอกาสเข้าถึงและทัดเทียมกับคนทั่วไป (Serivichayaswad and Mayuree, 2017) โดยให้ความสำคัญกับการออกแบบสิ่งแวดลอมให้คนทุกเพศ ทุกวัย สามารถเข้าถึงการใช้ประโยชน์ เพื่อสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีได้อย่างสะดวก ปลอดภัย เป็นธรรมชาติเท่าเทียม ทั้งถึง และไม่ก่อให้เกิดความประมาทในการดำเนินชีวิตนั้น เป็นหลักการที่จะตอบสนองต่อความต้องการที่หลากหลายของผู้สูงอายุในด้านการดำเนินชีวิตให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ ไม่เป็นภาระครอบครัว และมีส่วนร่วมทางสังคมมากขึ้น สอดคล้องกับกรอบนโยบายพหุผลัง (active ageing) ขององค์การอนามัยโลก World Health Organization (2007) ที่แสดงถึงการยกระดับผู้สูงอายุสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดี เนื่องจากสุขภาพเป็นพื้นฐานในการนำไปสู่การมีส่วนร่วมและความมั่นคงปลอดภัย (Sukolpuk and Boonchuythanasit, 2017)

ดังนั้น การออกแบบสภาพแวดล้อมให้มีอารยสถาปัตย์ สามารถผลักดันให้เกิดชุมชนสุขภาพดี (healthy city) มีประสิทธิภาพเชิงนิเวศเศรษฐกิจ มีความเท่าเทียม ทั้งถึง ที่ทุกคนสามารถมีส่วนร่วมในการประเมินและติดตามผล ในการพัฒนาชุมชนยั่งยืนตามบริบทสากล (Marome, 2017) ด้วยเหตุนี้

อารยสถาปัตย์ จึงเป็นเสมือนดัชนีวัดความเจริญรุ่งเรืองของชุมชนนั้น ๆ ผู้วิจัยเห็นว่า แนวคิดขององค์การอนามัยโลก WHO (2007) มีความสอดคล้องกับหลักการในการปรับปรุงสภาพแวดล้อมภายในบริเวณวัด ให้เอื้อประโยชน์ต่อการมีอารยสถาปัตย์ ในด้านอาคารสถานที่และบริเวณภายนอกวัด เพราะหากผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่ปลอดภัยหรืออาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีสิ่งกีดขวางทางกายภาพหลายแห่ง อาจเกิดอุบัติเหตุ ลื่นหกล้ม อาทิ ถนนทางเดินลื่น พื้นต่างระดับ แสงไฟตามทางเดินไม่พอ (Champarngam, 2019) จะทำให้ผู้สูงอายุมีโอกาสออกไปใช้ประโยชน์ได้น้อย อาจมีแนวโน้มให้เกิดสภาวะโดดเดี่ยวทางสังคม ซึมเศร้า หรือลดสมรรถภาพทางร่างกาย และมีปัญหาเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวทางร่างกายเพิ่มขึ้น ซึ่งอาคารที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ ควรมีทางลาด บันไดที่ไม่สูงชัน มีราวจับ มีที่นั่งพักเพียงพอ ห้องน้ำ ควรอยู่ในทำเลที่เหมาะสม สามารถให้คนพิการร่วมใช้ได้ อีกทั้งความสำคัญของพื้นที่สีเขียวภายในวัด ต้องสะอาด สวยงาม ร่มรื่น และมีความเงียบสงบ (Department of Health, 2014) ดังที่ Hinjiran et al. (2018) สรุปเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมที่พึงประสงค์สำหรับการพัฒนาที่อยู่อาศัย ส่วนใหญ่คาดหวัง ด้านกายภาพ คือ การออกแบบอาคารอนุรักษ์พลังงานที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มีพื้นที่สีเขียว มีระบบจัดการขยะ ด้านความปลอดภัย คือ พื้นที่จอดรถมีกล้องวงจรปิด ด้านบริการ คือ มีลิฟต์ มีพื้นที่อ่านหนังสือ ร้านค้าสะดวกซื้อ และบริการร้านอาหาร

ทั้งนี้มีความสนใจที่จะส่งเสริมพัฒนาวัดให้ มีอารยสถาปัตย์ เนื่องจากวัดต้นแบบที่กำลังพัฒนา หรือพัฒนาแล้ว ไม่ได้ออกแบบมาเพื่อผู้สูงอายุ ทำให้มีอุปสรรคในการเข้าถึงทางกายภาพ และไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้เท่าที่ควร ซึ่งถ้าสภาพแวดล้อมภายในวัดมีคุณภาพสูง สามารถทำให้คนในวัด โดยเฉพาะผู้สูงอายุ มีสุขภาพอนามัยที่ดียิ่งขึ้นได้ จากสภาวะอากาศที่ดี หรือที่อยู่อาศัยที่มีคุณภาพ จะมีความเชื่อมโยงกับสุขภาพจิตที่ดีของผู้สูงอายุให้มีคุณภาพ

ชีวิตที่ดีตามไปด้วย โดยการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาอาสาสมัครตั้งแต่อายุ 55 ปีขึ้นไป เนื่องจากเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ อย่างมาก และมีความกระตือรือร้น พร้อมทั้งจะพัฒนาทักษะใหม่ ๆ ผ่านการทำงานอาสาสมัคร

นอกจากนี้การที่เลือกกลุ่มตัวอย่างเป็น “วัดพระพุทธแสงธรรม” เนื่องจากวัดพระพุทธแสงธรรม มีบทบาทสำคัญต่อวิถีชีวิตของคนในจังหวัดสระบุรีเป็นอย่างมาก แต่ในส่วนของอารยสถาปัตยกรรมเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ยังมีไม่เพียงพอ และไม่สามารถตอบโจทย์อาสาสมัครเหล่านี้ได้ ซึ่งเป็นเพียงอารยสถาปัตยกรรมขั้นพื้นฐานเท่านั้น

### อุปกรณ์และวิธีการ

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) เพื่อศึกษาจิตอาสา การเห็นคุณค่าในตนเอง การสนับสนุนทางสังคม กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาวัดให้มีอารยสถาปัตยกรรม ที่วัดพระพุทธแสงธรรม จังหวัดสระบุรี ดำเนินการวิจัยระหว่างเดือนพฤษภาคม 2562 – เดือนมกราคม 2563

### ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยอาสาสมัครที่วัดพระพุทธแสงธรรม จังหวัดสระบุรี จำนวน 410 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (stratified random sampling) ซึ่งมีสาขาในสังกัดจังหวัดสระบุรี จำนวน 2 สาขา กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 202 คน ได้แก่ 1) สำนักปฏิบัติธรรมสองชีวิต สาขา 1 จำนวน 64 คน 2) วัดพระพุทธแสงธรรม สาขา 4 จำนวน 138 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จากอาสาสมัครที่มีอายุตั้งแต่ 55 ปี ขึ้นไป ที่สามารถอ่านออก และเขียนได้ เป็นผู้ที่สามารถพึ่งพาตนเอง แข็งแรงและปฏิบัติกิจวัตรประจำวันต่างๆ ได้ และเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ประจำในวัด และแบบไป-กลับวันเสาร์และวันอาทิตย์

### เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ประกอบด้วยแบบสอบถาม 5 ส่วน 1) แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป 2) แบบสอบถามจิตอาสาที่ผู้วิจัยได้ออกแบบโดยประยุกต์จากแนวคิดของกรมวิชาการ (2542) 3) แบบสอบถามการเห็นคุณค่าในตนเอง ที่ผู้วิจัยได้ออกแบบโดยประยุกต์จากแนวคิดของ Coopersmith (1981) 4) แบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคม ที่ผู้วิจัยได้ออกแบบโดยประยุกต์จากแนวคิดของ House (1981) 5) แบบสอบถามการมีส่วนร่วมในการพัฒนาวัดให้มีอารยสถาปัตยกรรมที่ผู้วิจัยได้ออกแบบโดยประยุกต์จากแนวคิดของ Cohen and Uphoff (1980) คำนวณความเที่ยงตรงของเนื้อหา เสนอต่อคณะกรรมการนิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน และทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น โดยทดสอบอาสาสมัครที่มีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน ใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นรวมเท่ากับ 0.97

### เก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยไปพบกลุ่มตัวอย่างอาสาสมัครที่วัดพระพุทธแสงธรรม จังหวัดสระบุรี จำนวน 202 คน ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยดำเนินการชี้แจงรายละเอียดของแบบสอบถามและวิธีการกรอกข้อมูล การตอบคำถามจะไม่มีผลต่ออาสาสมัคร ข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจะเก็บเป็นความลับภายใต้การยึดหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

### การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดย 1) สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) สถิติอนุมาน ได้แก่ t-test, F-test และ LSD (least significance difference) 3) วิเคราะห์ค่าความสัมพันธ์ระหว่างจิตอาสา การเห็นคุณค่าในตนเอง การสนับสนุนทางสังคม กับการมีส่วนร่วม

ร่วมในการพัฒนาวัดให้มีอารยสถาปัตย์ของอาสาสมัคร โดยใช้สถิติวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน แบ่งเกณฑ์การวัด เป็นรายชื่อ รายด้านและโดยรวม ตามมาตราประเมินค่า (rating scale) 4 ระดับ คือ น้อยที่สุด น้อย มากมากที่สุด ใช้หลักเกณฑ์การแบ่งช่วงการแปลผลตามหลักของการแบ่งอันตรภาคชั้น (class Interval) โดยแบ่งคะแนนเป็น 4 ระดับคะแนนสูงสุด คือ 4 คะแนน และคะแนนต่ำสุด คือ 1 คะแนน ใช้สูตร

$$\text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนอันตรภาคชั้น (3)}}$$

### ผลการศึกษา

จากการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม จิตอาสา การเห็นคุณค่าในตนเอง การสนับสนุนทาง

สังคม กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาวัดให้มีอารยสถาปัตย์ของอาสาสมัคร ที่วัดพระพุทธแสงธรรม จังหวัดสระบุรี ได้ผลการศึกษาดัง Table 1 – 3 ซึ่งกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 79.70 มีอายุอยู่ระหว่าง 55 – 62 ปี ร้อยละ 59.90 สถานภาพสมรสของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นคู่สามีภรรยา ร้อยละ 40.60 ส่วนใหญ่ไม่ได้รับการศึกษา/ประถมศึกษา ร้อยละ 39.10 สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ยังคงประกอบอาชีพ ส่วนใหญ่เป็น แม่บ้าน เจ้าหน้าที่วัด แม่ชี และมีอาชีพรับจ้าง ถึงร้อยละ 55.00 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ระหว่าง ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท ร้อยละ 46.00 และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ที่มาปฏิบัติธรรมที่วัด ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 5 ปี ถึงร้อยละ 40.60

**Table 1.** Statistics used for mean and standard of volunteer mind, self esteem, social support and participation in developing universal design of volunteers in general and each side

(n=202)

Factor	Mean	SD	Level
<b>Volunteer mind</b>	<b>60.30</b>	<b>9.55</b>	<b>High</b>
Helping others	20.09	3.58	High
Giving to society	19.65	4.09	High
Intention to social development	20.55	2.99	High
<b>Self esteem</b>	<b>78.59</b>	<b>12.15</b>	<b>High</b>
Competence	20.02	3.29	High
Significance	19.09	3.88	High
Power	17.41	4.38	Moderate
Virtue	22.07	2.95	High
<b>Social support</b>	<b>78.84</b>	<b>11.22</b>	<b>High</b>
Emotional support	20.63	2.88	High
Instrumental support	19.12	3.50	High
Informational support	21.20	2.89	High
Appraisal support	17.89	4.48	Moderate

**Table 1.** Statistics used for mean and standard of volunteer mind, self esteem, social support and participation in developing universal design of volunteers in general and each side (continue)

(n=202)

Factor	Mean	SD	Level
Participation	79.01	14.05	High
Decision making	19.87	4.76	High
Implementation	19.29	4.05	High
Benefits	21.23	2.87	High
Evaluation	18.61	4.96	High

จาก Table 1. ด้านจิตอาสา ผลการวิจัย พบว่า อาสาสมัครที่วัดพระพุทธแสงธรรม จังหวัดสระบุรี โดยรวมอยู่ในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 60.30) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า จิตอาสาทุกด้านนั้นอยู่ในระดับสูง โดยจิตอาสาด้านความมุ่งมั่นพัฒนา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (ค่าเฉลี่ย 20.55) แสดงให้เห็นว่าอาสาสมัครส่วนใหญ่รับรู้ว่าคุณภาพของตนเอง จะไม่ละทิ้งหน้าที่ แม้จะเกิดความขัดแย้งขึ้นในหมู่คณะ อีกทั้งยังร่วมรณรงค์ให้ผู้ปฏิบัติธรรมช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อมภายในวัด และร่วมมือกับบุคลากร ในวัดสร้างเสริมกิจกรรมต่าง ๆ แก่ผู้ปฏิบัติธรรมและชาวบ้าน ให้มีจิตสำนึกที่ดีต่อวัด รองลงมา คือ ด้านการช่วยเหลือผู้อื่น (ค่าเฉลี่ย 20.09) และด้านการเสียสละต่อสังคม (ค่าเฉลี่ย 19.65)

**การเห็นคุณค่าในตนเอง** จากผลการวิจัย พบว่า อาสาสมัครที่วัดพระพุทธแสงธรรม จังหวัดสระบุรี โดยรวมอยู่ในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 78.59) เมื่อ

พิจารณารายด้าน พบว่า การเห็นคุณค่าในตนเอง ด้านความสามารถ ด้านความสำคัญ และด้านคุณงามความดีอยู่ในระดับสูง มีเพียงด้านความมีอำนาจ ที่อยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่า อาสาสมัครไม่

มีอำนาจในการตัดสินใจ เมื่อทำกิจกรรมร่วมกับผู้ปฏิบัติธรรม โดยการเห็นคุณค่าในตนเองด้านคุณงาม

ความดี มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (ค่าเฉลี่ย 22.07) แสดงให้เห็นว่า อาสาสมัครส่วนใหญ่รับรู้ว่าคุณภาพของตนเองไม่ยอมส่งเสริมให้ผู้อื่นผิดศีล ไม่สร้างความแตกแยกให้พระภิกษุ สามเณร และผู้ปฏิบัติธรรม รองลงมา คือ ด้านความสามารถ (ค่าเฉลี่ย 20.02) ด้านความสำคัญ (ค่าเฉลี่ย 19.09) และด้านความมีอำนาจ (ค่าเฉลี่ย 17.41)

**การสนับสนุนทางสังคม** จากผลการวิจัย พบว่า อาสาสมัครที่วัดพระพุทธแสงธรรม จังหวัดสระบุรี โดยรวมอยู่ในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 78.84) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การสนับสนุนทางสังคมด้านอารมณ์ ด้านวัสดุอุปกรณ์ และด้านข้อมูลข่าวสารอยู่ในระดับสูง มีเพียงด้านการประเมินที่อยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่า อาสาสมัครไม่สามารถประสานงานระหว่างวัดกับชุมชน ในการใช้สื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม โดยการสนับสนุนทางสังคมด้านข้อมูลข่าวสาร มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (ค่าเฉลี่ย 21.20) แสดงให้เห็นว่า อาสาสมัครส่วนใหญ่ได้รับความรู้เกี่ยวกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนาทางวิทยุธรรมะ อีกทั้งเมื่อพบปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรม ก็ได้รับคำแนะนำที่ถูกต้อง รองลงมา คือ ด้านอารมณ์ (ค่าเฉลี่ย 20.63) ด้านวัสดุอุปกรณ์ (ค่าเฉลี่ย 19.12) และด้านการประเมิน (ค่าเฉลี่ย 17.89)

**การมีส่วนร่วมในการพัฒนาวัดให้มีอารยสถาปัตย์** จากผลการวิจัยพบว่า อาสาสมัครที่

วัดพระพุทธแสงธรรม จังหวัดสระบุรี โดยรวมอยู่ในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 70.01) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า การมีส่วนร่วมในการพัฒนาวัดให้มีอารยสถาปัตย์นั้นอยู่ในระดับสูงทั้งหมด โดยการมีส่วนร่วมในการพัฒนาวัดให้มีอารยสถาปัตย์ ด้านการรับผลประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด (ค่าเฉลี่ย 21.23) แสดงให้เห็นว่า วัดพระพุทธแสงธรรม จังหวัดสระบุรีส่วนใหญ่ พื้นที่ภายในบริเวณวัด อาทิ ศาลาปฏิบัติธรรม โรงทาน ลานเดินจงกรม มีความกว้างขวาง ไม่แออัด ต่อจำนวนผู้เข้าปฏิบัติธรรม ทำให้เคลื่อนไหวได้อย่างสะดวกและปลอดภัย อีกทั้งยังมีกิจกรรมภายในวัดที่ก่อให้เกิดประโยชน์ และการทำกิจกรรมอาสาสมัครในวัด ทำให้อาสาสมัครรู้สึกกระฉับกระเฉง ตื่นตัว มีสมรรถภาพทางกายที่

สมบูรณ์ แข็งแรง ส่งผลทำให้สุขภาพจิตใจของอาสาสมัครดีขึ้น รองลงมา คือ ด้านการตัดสินใจ (ค่าเฉลี่ย 19.87) แสดงให้เห็นว่า อาสาสมัครต้องการมีส่วนร่วมในการวางแผนให้วัด มีราวจัดทรงที่อบอุ่น และซักโครกในห้องน้ำใกล้ศาลาปฏิบัติธรรม จำนวน 2 ห้องแรก ด้านการดำเนินงาน (ค่าเฉลี่ย 19.29) แสดงให้เห็นว่า อาสาสมัครมีส่วนร่วมสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานตามแผนเกี่ยวกับกิจกรรมการพัฒนาวัดให้มีอารยสถาปัตย์ และด้านการประเมินผล (ค่าเฉลี่ย 18.61) แสดงให้เห็นว่า อาสาสมัครมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาวัดเพื่อคนทั้งมวลให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงพุทธ

**Table 2.** Compare between the mean (t) and analysis of variance (F) to participation in developing universal design of volunteers classified by personal factors

Factor	Participation in developing universal design			
	t	F	p-value	Total
Gender	.467 <sup>ns</sup>		.641	Not different
Age		1.248 <sup>ns</sup>	.289	Not different
Education level		.494 <sup>ns</sup>	.687	Not different
Marital status		.247 <sup>ns</sup>	.781	Not different
Career		.656 <sup>ns</sup>	.520	Not different
Salary		1.394 <sup>ns</sup>	.250	Not different
Number of years practicing in dhamma		5.332 <sup>***</sup>	.001	Different

ns : Not statistically significant at 0.05

\*\*\* : Statistical significance at 0.001

จาก **Table 2.** แสดงให้เห็นถึง การวิเคราะห์ความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาวัดให้มีอารยสถาปัตย์ของอาสาสมัครที่วัดพระพุทธแสงธรรม จังหวัดสระบุรี จำแนกตามเพศ ด้วยสถิติ t-test อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ด้วยสถิติ F-test โดยรวมเฉลี่ยไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่

ระดับ 0.05 มีเพียงจำนวนปีที่มาปฏิบัติธรรมที่วัด พบว่า อาสาสมัครที่วัดพระพุทธแสงธรรม จังหวัดสระบุรี มีจำนวนปีที่มาปฏิบัติธรรมที่วัดแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาวัดให้มีอารยสถาปัตย์โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

**Table 3.** Comparing different between mean of each participation in developing universal design of volunteers classified by number of years practicing in dhamma for testing double method least significance difference (LSD)

Participation in developing universal design of Volunteers / Number of years practicing in dhamma	Number of years practicing in dhamma				
	Mean	(1)	(2)	(3)	(4)
<b>Participation</b>					
(1) Less than 5 years	3.12	-			
(2) 6 – 10 years	3.28	ns	-		
(3) 11 – 15 years	3.52	***	ns	-	
(4) 16 years or more	3.46	**	ns	ns	-

ns : Not statistically significant at 0.05

\*\* : Statistical significance at 0.01

\*\*\* : Statistical significance at 0.001

จาก Table 3 แสดงให้เห็นถึง การมีส่วนร่วมในการพัฒนาวัดให้มีอารยสถาปัตย์โดยรวม จำแนกตามจำนวนปีที่มาปฏิบัติธรรมที่วัด จากผลการวิจัยพบว่า อาสาสมัครที่มาปฏิบัติธรรมที่วัด 11 – 15 ปี มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.52) รองลงมา คือ อาสาสมัครที่มาปฏิบัติธรรมที่วัด 16 ปี ขึ้นไป (ค่าเฉลี่ย 3.46) และอาสาสมัครที่มาปฏิบัติธรรมที่วัด 6 – 10 ปี (ค่าเฉลี่ย 3.28) ตามลำดับ ส่วนอาสาสมัครที่มาปฏิบัติธรรมที่วัด ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 5 ปี มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.12) และจากการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการพัฒนาวัดให้มีอารยสถาปัตย์โดยรวม จำแนกตามจำนวนปีที่มาปฏิบัติธรรมที่วัด เป็นรายคู่ พบว่า อาสาสมัครที่มาปฏิบัติธรรมที่วัดต่ำกว่าหรือเท่ากับ 5 ปี (ค่าเฉลี่ย 3.12) และอาสาสมัครที่มาปฏิบัติธรรมที่วัด 6 – 10 ปี (ค่าเฉลี่ย 3.28) มีส่วนร่วมในการพัฒนาวัดให้มีอารยสถาปัตย์ โดยเฉลี่ยไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 อาสาสมัครที่มาปฏิบัติธรรมที่วัด 11 – 15 ปี (ค่าเฉลี่ย 3.52) มีส่วนร่วมในการพัฒนาวัดให้มีอารยสถาปัตย์ แตกต่างจากอาสาสมัครที่มาปฏิบัติธรรมที่วัดต่ำกว่าหรือเท่ากับ 5 ปี (ค่าเฉลี่ย 3.12) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 อาสาสมัครที่มาปฏิบัติธรรมที่วัด

ตั้งแต่ 16 ปีขึ้นไป (ค่าเฉลี่ย 3.46) มีส่วนร่วมในการพัฒนาวัดให้มีอารยสถาปัตย์แตกต่างจากอาสาสมัครที่มาปฏิบัติธรรมที่วัดต่ำกว่าหรือเท่ากับ 5 ปี (ค่าเฉลี่ย 3.12) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

เมื่อพิจารณาการมีส่วนร่วมในการพัฒนาวัดให้มีอารยสถาปัตย์โดยรวมอยู่ในระดับสูง ร่วมกับอาสาสมัครที่มีจำนวนปีที่มาปฏิบัติธรรมที่วัดแตกต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาวัดให้มีอารยสถาปัตย์โดยรวมแตกต่างกัน เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ย พบว่า อาสาสมัครที่วัดพระพุทธแสงธรรม จังหวัดสระบุรี ที่มาปฏิบัติธรรมที่วัดในระยะเวลา 11 – 15 ปี มีส่วนร่วมในการพัฒนาวัดให้มีอารยสถาปัตย์มากที่สุด แสดงให้เห็นว่า ความสนใจในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาวัดให้มีอารยสถาปัตย์ของอาสาสมัครมีอยู่เป็นทุนเดิม โดยคิดว่าตนเป็นส่วนหนึ่งในวัดพระพุทธแสงธรรม จังหวัดสระบุรี และต้องการทำตนให้เป็นประโยชน์แก่วัด เหตุที่เป็นเช่นนี้ เพราะความผูกพันต่อวัด เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของอาสาสมัคร หากอาสาสมัครที่อาศัยอยู่ในวัดเป็นระยะเวลานาน จะพัฒนาความสัมพันธ์ภายในวัดได้ ดีกว่าอาสาสมัครที่อาศัยอยู่ในวัดเป็นระยะเวลาอันสั้น

เพราะจะทำให้ไม่มีอาสาสมัครสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมที่ทางชุมชนจัดขึ้นมากนัก จึงควรมีการส่งเสริมให้ความใกล้ชิดและช่วยให้อาสาสมัครที่มาปฏิบัติธรรมน้อยกว่า 11 ปี โดยให้ความสำคัญถึงผลของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาวัดให้มีอารยสถาปัตย์มากยิ่งขึ้น

### อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่องจิตอาสา การเห็นคุณค่าในตนเอง การสนับสนุนทางสังคม กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาวัดให้มีอารยสถาปัตย์ของอาสาสมัคร ที่วัดพระพุทธแสงธรรม จังหวัดสระบุรี ได้ผลสรุปการวิจัย และมีประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปราย ดังนี้

1) จิตอาสา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาวัดให้มีอารยสถาปัตย์ของอาสาสมัครโดยรวม ( $r = 0.640$ ) หมายความว่าอาสาสมัครที่มีจิตอาสาสูง จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาวัดให้มีอารยสถาปัตย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 สูงด้วย แต่เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านความมุ่งมั่นพัฒนา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาวัดให้มีอารยสถาปัตย์สูงที่สุด ( $r = 0.617$ ) รองลงมา คือ ด้านการช่วยเหลือผู้อื่น ( $r = 0.592$ ) และด้านการเสียสละต่อสังคม ( $r = 0.524$ ) แสดงให้เห็นว่า อาสาสมัครที่วัดพระพุทธแสงธรรม จังหวัดสระบุรี มีจิตอาสาสูง ที่แสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อสังคม และพร้อมที่จะรับนวัตกรรม หรือแนวคิดใหม่ ๆ มาใช้ในการแก้ปัญหา และการเปลี่ยนแปลง ส่วนใหญ่เป็นอาสาสมัครที่มีศักยภาพในการทำงานสูง มีเวลาว่าง และสุขภาพดี จึงเข้ามาเป็นคณะกรรมการวัด เจ้าหน้าที่วัด และจิตอาสา ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Sirisugandha *et al.*, (2018) ที่รายงานด้านปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในระดับสูง ต้องประกอบด้วยพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่และการเข้าร่วมกิจกรรม โดยเปิดโอกาสในการให้ข้อมูลย้อนกลับ การให้ข้อเท็จจริง และความคิดเห็นของอาสาสมัคร เพื่อประกอบการ

ตัดสินใจ มีการดำเนินงานอย่างเป็นขั้นตอน มีระเบียบและข้อบังคับที่ยืดหยุ่นได้ รวมทั้งการหาปัจจัยอื่น ๆ โดยจัดกิจกรรมให้ครอบคลุมทั้งด้านจิตใจ ด้านวัตถุ ด้านสังคมให้สอดคล้องกับการดำรงชีวิตของอาสาสมัคร ซึ่งการมีกิจกรรมร่วมกันจะทำให้ผู้สูงอายุมีความสุขและประสบความสำเร็จในชีวิต หากใช้ความรู้ ความสามารถ และความเชี่ยวชาญของตนในอดีต มาทำกิจกรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่บุคคลและสังคม เพราะกิจกรรมต่าง ๆ ที่ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมจะช่วยให้ผู้สูงอายุมีอัตมโนทัศน์ที่ดี และรู้สึกว่าคุณค่า (Sombutboon *et al.*, 2019)

2) การเห็นคุณค่าในตนเอง มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาวัดให้มีอารยสถาปัตย์ของอาสาสมัครโดยรวม ( $r = 0.763$ ) หมายความว่า อาสาสมัครที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูง จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาวัดให้มีอารยสถาปัตย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 สูงด้วย แต่เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านมีอำนาจ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาวัดให้มีอารยสถาปัตย์สูงที่สุด ( $r = 0.704$ ) ส่วนด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ในการสนับสนุนให้อาสาสมัครเป็นผู้จัดกิจกรรมต่าง ๆ ภายในวัดอยู่ในระดับน้อยที่สุด เนื่องจากความเสมอภาคในการจัดการ ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะว่า เจ้าอาวาสวัดหรือคณะกรรมการวัด ควรส่งเสริมการให้ผลประโยชน์แลกเปลี่ยนทางสังคมแก่อาสาสมัคร อาทิ ให้รางวัล ให้เกียรติบัตร ให้การยอมรับและยกย่องผู้ทำคุณประโยชน์แก่วัด หรือทำกิจกรรมทางศาสนาที่ทางวัดจัดขึ้น ดังที่ Zimmerman and Rappaport (1988) รายงานว่า การเสริมสร้างพลังอำนาจในระดับบุคคล เป็นเรื่องของการพัฒนาศักยภาพตนเองให้มีความเข้มแข็งพอที่จะควบคุมตนเองจากปัจจัยสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต และเห็นคุณค่าในสิ่งที่ตนทำจนเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง รองลงมา คือ ด้านความสำคัญ ( $r = 0.688$ ) ด้านความสามารถ ( $r = 0.683$ ) และด้านคุณงาม



ความดี ( $r = 0.433$ ) แสดงให้เห็นว่า หลังจากอาสาสมัครที่วัดพระพุทธแสงธรรม จังหวัดสระบุรี มีส่วนร่วมในการพัฒนาวัดให้มีอารยสถาปัตยกรรม อาสาสมัครมีความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับ Choeysoambut *et al.*, (2017) ที่รายงาน การเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุหลังเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม ในด้านความสำเร็จมากที่สุด รองลงมา ด้านการมีคุณค่าด้านความสำคัญ และด้านความสามารถตามลำดับ จึงควรมีการส่งเสริมให้อาสาสมัครมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีการวางแผน มีการสนับสนุนทางสังคมหรือมีอำนาจ ในการรับผิดชอบหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย มีส่วนร่วมในการพัฒนาวัดให้มีอารยสถาปัตยกรรม จนเกิดการพัฒนาดตนเอง และรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าเพิ่มขึ้น

3) การสนับสนุนทางสังคม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาวัดให้มีอารยสถาปัตยกรรมของอาสาสมัครโดยรวม ( $r = 0.712$ ) หมายความว่า อาสาสมัคร ที่มีการสนับสนุนทางสังคมสูง จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาวัดให้มีอารยสถาปัตยกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 สูงด้วย แต่เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการประเมินมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาวัดให้มีอารยสถาปัตยกรรมที่สุด ( $r = 0.647$ ) แสดงให้เห็นว่า การประเมินที่ท่านได้รับจากเจ้าอาวาส พระภิกษุ และบุคลากรในวัด ทำให้อาสาสมัครปรับปรุงการทำงานได้ดีขึ้น แต่ด้านการใช้สื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ระหว่างวัดกับชุมชนอยู่ในระดับน้อยที่สุด ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะว่า ควรให้สมาชิกในครอบครัว เพื่อน คนรัก และบุคลากรในวัด เห็นถึงความสำคัญของอาสาสมัครในการให้คำแนะนำเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ สอนใช้โปรแกรมไลน์ เฟสบุ๊ก หรือใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อค้นหาข้อมูลข่าวสารในการพัฒนาวัด โดยให้อาสาสมัครที่มีพลังหรือแกนนำ เป็นสื่อประชาสัมพันธ์ นัดประชุม แฉ่งข่าวสาร เผยแพร่กิจกรรมต่าง ๆ ทางศาสนาอย่างต่อเนื่อง และควรที่จะมีการขยายกลุ่มเครือข่าย

ทางสังคมให้กว้างขวางขึ้น ดังที่ Sajjasophon (2013) รายงาน การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีโอกาสในการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่อง นั้น จะทำให้ผู้สูงอายุปราศจากความวิตกกังวล ไม่ว่าจะ เป็นสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ แหล่งการเรียนรู้จากองค์ความรู้ต่างๆ โดยให้ผู้สูงอายุอาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมเดิมหรือมีการเปลี่ยนแปลงน้อยที่สุด จะส่งผลให้ผู้สูงอายุเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีปฏิสัมพันธ์และตระหนักถึงความสามารถในการเพิ่มคุณค่าด้านต่าง ๆ ของตนเอง รองลงมา คือ ด้านข้อมูลข่าวสาร ( $r = 0.572$ ) ด้านวัสดุอุปกรณ์ ( $r = 0.545$ ) และ ด้านอารมณ์ ( $r = 0.533$ ) แสดงให้เห็นว่า อาสาสมัครที่วัดพระพุทธแสงธรรม จังหวัดสระบุรี ได้รับการสนับสนุนทางสังคมสูง จากสมาชิกในครอบครัว เพื่อน คนรัก และบุคลากรในวัด ในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาวัดให้มีอารยสถาปัตยกรรม สอดคล้องกับการศึกษาของ Samakran and Chomson (2016) ที่รายงาน ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเข้าร่วมกิจกรรมชมรมผู้สูงอายุ มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ได้แก่ แรงสนับสนุนทางสังคมจากชมรมผู้สูงอายุ ( $r = 0.615$ ) แรงสนับสนุนจากครอบครัว ( $r = 0.500$ ) และแรงสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อน ( $r = 0.444$ ) ตามที่ Kandeey *et al.*, (2016) ค้นพบแรงสนับสนุนทางสังคมของผู้สูงอายุ ซึ่งตอบสนองในด้านจิตใจ ด้านอารมณ์ ที่ต้องใช้เวลาได้แก่ ความรัก ความเอาใจใส่ การได้รับข้อมูลข่าวสารในด้านการดูแลตนเองยามเจ็บป่วย เพื่อให้เกิดความอบอุ่นใจ ความปลอดภัย ซึ่งครอบครัวถือเป็นศูนย์รวมความรักหน่วยแรก ที่ตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ วัด คือ ศูนย์กลางพักใจ ถือเป็นแรงสนับสนุนทางสังคมของผู้สูงอายุในการปรับปรุงจิตใจ รู้จักปล่อยวางและยอมรับสภาพความเป็นจริงของชีวิตได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ House (1981) ได้กล่าวว่าการสนับสนุนทางสังคม คือ การที่บุคคลเชื่อว่าตนเองได้รับความรัก ความเอาใจใส่ เป็นที่ต้องการของครอบครัว เพื่อน คนรัก รวมทั้งเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ดังนั้นจึงควรมีการส่งเสริมให้

อาสาสมัครเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของวัด เพื่อที่จะทำให้อาสาสมัครไม่รู้สึกแยกตัวออกจากสังคม โดยความสัมพันธ์นั้นจะได้อาจมาจากการสนับสนุนของสมาชิกในครอบครัว เพื่อน คนรัก หรือผู้มีกิจกรรมร่วมกันทางศาสนา ที่ทำให้รู้สึกว่าคุณเองเป็นที่ต้องการ และเป็นที่พักพิงของบุคคลอื่นได้

### สรุป

อาสาสมัครที่วัดพระพุทธแสงธรรม จังหวัดสระบุรี แม้จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาวัดให้มีอารยสถาปัตย์โดยรวมอยู่ในระดับสูง แต่ส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจคำว่า อารยสถาปัตย์ และไม่มีอำนาจมากพอที่จะเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงสภาพแวดล้อมภายในวัดได้ตามอำเภอใจ ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะว่า ควรจัดให้มีกลุ่มผู้ร่วมพัฒนาบุคคลทั่วไปและองค์กรต่าง ๆ ที่มีความรู้ ความเข้าใจด้านอารยสถาปัตย์ได้มีส่วนในการถ่ายทอดความรู้ ออกความคิดเห็น และวางแผนนโยบายในการพัฒนาวัดให้มีอารยสถาปัตย์ซึ่งปัจจัยภายในที่ทำให้อาสาสมัครมีแรงจูงใจในการพัฒนาวัด คือ การรับรู้ว่าตนเองมีความสามารถ ส่วนปัจจัยภายนอกที่ทำให้อาสาสมัครเป็นผู้มีจิตอาสาได้แก่ การสนับสนุนทางสังคม ที่มีส่วนช่วยทำให้การพัฒนาวัดให้มีอารยสถาปัตย์นั้นราบรื่น

### กิตติกรรมประกาศ

วิจัยฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.สุภาณี สนธิรัตน์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทิพย์วัลย์ สุรินยา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พันตรีหญิง ดร.พนมพร พุ่มจันทร์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมขวัญ สิงห์วี และ อาจารย์พลอยวไล ทองรักษ์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และรองศาสตราจารย์ ดร.มณฑิรา จารุเพ็ง คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่ให้ความกรุณาในการตรวจสอบเครื่องมือและให้คำแนะนำต่าง ๆ นอกจากนี้ผู้วิจัยขอกราบนมัสการ ท่านเจ้าคุณพระสุนทรธรรมภาณ เจ้าอาวาสวัดพระพุทธแสงธรรม เจ้าคณะจังหวัดสระบุรี (ธรรมยุต) พระครูธรรมธร สันติธวัช อุสุสาทิ

โก สำนักปฏิบัติแสงธรรมสองชีวิต จังหวัดสระบุรี และเจ้าหน้าที่ในการประสานงาน ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการลงพื้นที่ ตลอดจนอาสาสมัครทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือในการเก็บข้อมูลทั้ง 2 สาขา

### เอกสารอ้างอิง

- Champarngam, N. 2019. Environmental health management: Well-being of elderly people society. EAU Heritage Journal Science and Technology 13(2): 63-73. (in Thai)
- Choeysonbut, M. , J. Wattana and P. Khemthong. 2017. Recreation activities: Art and crafts to enhance elderly's self-esteem in Tadcha villa community, Bangkok. Dusit Thani College Journal 11(3): 252-266. (in Thai)
- Department of Health, Ministry of Public Health. 2014. Global age – friendly cities: A guide. The organization Veterans Welfare. Bangkok. 112 p. (in Thai)
- Hinjiranan, P., G. Panprayun, K. Bhaktikul and P. Suwansumrit. 2018. Desired environments for government residential compound development: A case study of royal Irrigation department, Pak Kret. Journal of Community Development and Life Quality 6(2): 403-413. (in Thai)
- House, J.S. 1981. Work stress and social support. Addison Wesley. London. 156 p.
- Kandee, P., P. Sukwong. and D. Weingkhom. 2016. Perceived social support of

- community-dwelling rural elderly in northern Thailand. *Journal of Mental Health Thai* 24(1): 40-51. (in Thai)
- Marome, W. 2017. A knowledge assessment on sustainable cities in Thailand. Amarin Printing and Publishing Public Company Limited, Bangkok. 144 p. (in Thai)
- Sajjasophon, R. 2013. Educational concepts for developing active aging in the elderly. *Kasetsart Journal ( Social Sciences)* 34(3): 471-480. (in Thai)
- Samakran, C. and S. Chomson. 2016. Factors related to the elderly's participation in the activities of elderly club of Nhongyang sub- district health promotion hospital, Wungsaipoon district, Phichit province. In *Proceeding of 12th Naresuan Research Conference Naresuan University Phitsanulok* pp.758-768
- Serivichayaswad, P. and W. Mayuree. 2017. Facilities management of the hotel environment to accommodate senior citizen by the way of universal design. Dusit Thani Journal 11(Special Issue): 293-304 (in Thai)
- Sirisugandha, T. , R. Kiattibutra and S. Wannasubchae. 2018. The participation of the elderly in driven economic foundations and civil state policies in Maetha district, Lampang province. *Nakhon Lampang Buddhist College's Journal* 7(2): 47-63. (in Thai)
- Sombutboon, J., N. Prakas. and B. Eiu-Seeyok. 2019. Happiness of Thai elderly in Thailand 4.0. *Journal of Phrapokklao Nursing College* 30(2): 221. (in Thai)
- Sukolpuk, M. and K. Boonchuaythanasit. 2017. Health dimension of active ageing: A systematic review. *Journal of Health Science Research* 11(Special Issue): 55-63. (in Thai)
- Zimmerman, M.A. and J. Rappaport. 1988. Citizen participation, perceived control, and psychological empowerment. *American Journal of Community Psychology* 16(5): 114.